

UWAGI HELSIŃSKIEJ FUNDACJI PRAW CZŁOWIEKA DO PROJEKTU ROZPORZĄDZENIA MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI ZMIENIAJĄCEGO ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE OŚRODKÓW STRZEŻONYCH I ARESZTÓW DLA CUDZOZIEMCÓW (według projektu z dnia 4 lipca 2022 r., dalej: „Projekt”)

Odnosnie § 1 pkt 1 Projektu, zgodnie z którym § 3a ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców (dalej: „Rozporządzenie”) otrzymuje brzmienie:

„1. Pomieszczenia mieszkalne strzeżonego ośrodka, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 1, 7 i 8, mogą być usytuowane w kontenerach mieszkalnych z dostępem do węzła sanitarnego z misą ustępową, umywalką i urządzeniem natryskowym.”;

Omawianą zmianą proponuje się kolejne już w ostatnim czasie znaczące obniżenie standardów, jakim muszą sprostać pomieszczenia, w których umieszczani są obcokrajowcy pozbawieni wolności w czasie trwania prowadzonych wobec nich procedur administracyjnych.

Zmieniany § 3a ust. 1 Rozporządzenia obowiązuje od 30.11.2017 r. w następującym brzmieniu: „Pomieszczenia mieszkalne strzeżonego ośrodka, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 1, 7 i 8, mogą być usytuowane w kontenerach mieszkalnych z wydzielonym węzłem sanitarnym z misą ustępową, umywalką i urządzeniem natryskowym.”. Już wówczas HFPC alarmowała, że lokowanie osób pozbawionych wolności w kontenerach może prowadzić do naruszenia ich podstawowych praw, szczególnie jeśli tego typu zakwaterowanie będzie przeznaczone dla osób wymagających szczególnej opieki¹. Wciąż aktualne pozostają uwagi Fundacji, odnoszące się do unijnych i międzynarodowych standardów, jakie muszą zostać spełnione przy zatrzymaniu cudzoziemca:

- Zgodnie z motywem 18 Dyrektywy recepcyjnej², cudzoziemcy zatrzymani na czas postępowania o udzielenie im ochrony międzynarodowej powinni być traktowani z pełnym poszanowaniem godności ludzkiej, a ich przyjęcie powinno być zorganizowane w sposób umożliwiający zaspokojenie ich potrzeb w tej sytuacji. Państwa członkowskie zobowiązane są do zapewnienia w szczególności stosowania artykułu 37 Konwencji o Prawach Dziecka, który stanowi m.in. że każde dziecko pozbawione wolności musi być traktowane humanitarnie i z poszanowaniem wrodzonej godności jednostki ludzkiej oraz w sposób uwzględniający jego potrzeby związane z wiekiem.
- Zgodnie z motywem 17 Dyrektywy powrotowej³, cudzoziemców, których umieszczono w ośrodku detencyjnym, należy traktować w sposób ludzki i godny, z poszanowaniem ich praw podstawowych i zgodnie z prawem międzynarodowym i krajowym. Dyrektywa powrotowa stanowi także, że dobro dziecka jest kwestią nadrzędną w ramach pobytu małoletniego w ośrodku detencyjnym w oczekiwaniu na wydalenie.

---

¹ <https://www.hfhr.pl/kontenery-dla-uchodzcow-kolejny-krok-wstecz-w-ochronie-praw-uchodzcow/>

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona), Dz. U. UE L 180/96.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, Dz. U. UE L 348/98.

Tymczasem, w Projekcie proponuje się dodatkowe obniżenie wymagań. Na mocy nowelizacji, kontenery mieszkalne nie musiałyby być, jak dotychczas, wyposażone w węzeł sanitarny z misą ustępową, umywalką i urządzeniem natryskowym, zaś wystarczający byłby „dostęp” do tych urządzeń, znajdujących się poza kontenerem mieszkalnym.

Na uwagę zasługuje jednak okoliczność, że w praktyce kontenery mieszkalne wykorzystywane przez Straż Graniczną do kwaterowania cudzoziemców już teraz nie spełniają nawet standardów przewidzianych w § 3a ust. 1 Rozporządzenia i nie są wyposażone w urządzenia sanitarne. W sprawozdaniu z okresowej wizytacji strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Kętrzynie w listopadzie 2021 r. sędzia penitencjarny z Sądu Okręgowego w Olsztynie zauważył: „Pomijając tymczasowość obiektów kontenerowych należy zauważyć, że rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców dopuszcza sytuowanie pomieszczeń mieszkalnych w kontenerach z wydzielonym węzłem sanitarnym. Jednakże na terenie „ośrodka kontenerowego” w Kętrzynie, oprócz kontenerów mieszkalnych 4-osobowych, znajdują się osobne kontenery sanitarne wyposażone w 3 ustępy, 3 prysznice i koryto umywalkowe czterostanowiskowe. Rozporządzenie mówi o lokalizacji sanitariatów jako wydzielonych pomieszczeń w kontenerach mieszkalnych, natomiast nie przewiduje ich lokalizacji w oddzielnych kontenerach. Istnieje również obawa, czy brak pozostałych pomieszczeń wymienionych w rozporządzeniu jest zgodne z przepisami.”

Zamiast więc dostosować standard kontenerów mieszkalnych do – i tak już budzących istotne zastrzeżenia – obowiązujących przepisów Rozporządzenia, proponuje się obniżenie przewidzianych prawem standardów tak, aby odpowiadały one warunkom, jakie obecnie panują w strzeżonych ośrodkach.

Usankcjonowanie obecnego stanu rzeczy, tj. usytuowania urządzeń sanitarnych poza kontenerem mieszkalnym, należy ocenić jednoznacznie negatywnie. Na przełomie 2021 i 2022 r. do Fundacji zgłosiły się osoby zakwaterowane w kontenerach na terenie strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Kętrzynie, które zgłaszały problemy z korzystaniem z toalety, natrysków czy umywalk; konieczność przemierzenia odległości nawet kilkuset metrów na mrozie, często po zmroku, przy opadach deszczu i śniegu powodowała, że osoby odwlekały udanie się do sanitariatów. W konsekwencji były narażone na częstsze zapalenia dróg moczowych i trudności z utrzymaniem higieny. Na niedostatki związane z lokowaniem obcokrajowców w kontenerach wskazał także Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur w raporcie z czerwca 2022 r., zauważając, że: „W opinii wizytujących standard warunków bytowych w internacie i kontenerach mieszkalnych był znacznie niższy, aniżeli zapewniony cudzoziemcom zakwaterowanym w budynku strzeżonego ośrodka. Podkreślić należy, iż rodziny zamieszkujące w kontenerach zmuszone były pokonać dystans kilkuset metrów, aby skorzystać z sanitariatów, co w przypadku niskich temperatur i złych warunków atmosferycznych na zewnątrz stanowiło zagrożenie dla ich zdrowia.”⁴

Uwagę zwraca brak ograniczeń, zarówno czasowych jak i podmiotowych, w stosowaniu zaproponowanego rozwiązania. Zgodnie z Projektem, konieczność opuszczenia zamkniętych pomieszczeń w celu skorzystania z toalety, umywalki czy prysznica będzie dotyczyła także rodzin z dziećmi, osób starszych

---

⁴ Sytuacja cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych w dobie kryzysu na granicy Polski i Białorusi. Raport z wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-06/Raport%20KMPT%20-Sytuacja%20cudzoziemc%C3%B3w%20w%20o%C5%9Brodkach%20strze%C5%BConych%20w%20dobie%20kryzysu%20na%20granicy%20Polski%20i%20Bia%C5%82orusi.pdf>, s. 66.

czy osób chorych, które mogą mieć zwiększone zapotrzebowanie na korzystanie z tych urządzeń. Za niedopuszczalną należy uznać sytuację, w której realizacja podstawowych potrzeb fizjologicznych oraz utrzymanie higieny są utrudnione, a nawet mogą skutkować zagrożeniem zdrowia z uwagi na panujące warunki atmosferyczne. Proponowane rozwiązanie należy więc uznać za niespełniające wymogu zapewnienia cudzoziemcom pozbawionym wolności możliwości zaspokojenia ich potrzeb w sposób godny i humanitarny. Złe warunki panujące w strzeżonych ośrodkach mogą również prowadzić do naruszenia zakazu poniżającego traktowania z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁵.

Na marginesie należy wskazać, że konieczność opuszczenia pomieszczeń mieszkalnych niezależnie od panujących warunków atmosferycznych dotyczy nie tylko wyjścia do sanitariatów, ale każdej innej czynności, jak np. udziału w zajęciach, odwiedzenia pomieszczeń socjalnych, skorzystania z komputera, dokonania czynności administracyjnych. W ocenie HFPC, w świetle powyższych okoliczności należy zrezygnować ze zmian proponowanych § 1 pkt 1 Projektu. Zamiast tego, wskazane byłoby uchylenie § 3a ust. 1 Rozporządzenia i całkowite zrezygnowanie z możliwości kwaterowania cudzoziemców w kontenerach.

Odnosnie § 1 pkt 2 Projektu, zgodnie z którym § 3b ust. 1 i 2 Rozporządzenia otrzymują brzmienie:
„1. Pomieszczenia mieszkalne i administracyjno-gospodarcze, o których mowa w § 3, mogą być usytuowane w budynkach położonych poza terenem strzeżonego ośrodka, w przypadku, gdy zachodzą szczególne okoliczności uzasadnione potrzebą zlokalizowania tych pomieszczeń poza strzeżonym ośrodkiem, zwłaszcza gdy:

- 1) zachodzi potrzeba umieszczenia w strzeżonym ośrodku dużej liczby cudzoziemców;**
- 2) przemawiają za tym względy sanitarno-epidemiologiczne, wymagające podjęcia działań w celu zapewnienia ochrony zdrowia;**
- 3) zachodzi konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w strzeżonym ośrodku, w tym zapobieżenia wystąpieniu zagrożeń powstałych z powodu różnic kulturowych i religijnych albo zapobieżenia skutkom takich zdarzeń.**

2. W budynkach, o których mowa w ust. 1, można nie wydzielać pokoju izolacyjnego i izolatki dla chorych.”

Zgodnie z obecnym brzmieniem Rozporządzenia (§ 3b został dodany z dniem 23 lipca 2021 roku), możliwe jest usytuowanie pomieszczeń mieszkalnych w budynkach poza terenem strzeżonego ośrodka jedynie na czas określony, nie dłuższy niż 12 miesięcy. Co istotne, zgodnie z § 3b ust. 3 Rozporządzenia, do budynków położonych poza terenem strzeżonego ośrodka nie stosuje się przepisów § 6 pkt 2, § 7 ust. 5 i § 10 ust. 2 i 3 Rozporządzenia, a więc m.in. minimalnych standardów dotyczących: wielkości i rodzaju okien w pokojach dla cudzoziemców, rozmieszczenia i liczby umywalni i ustępów przypadających na daną liczbę cudzoziemców, czy też osłonięcia kabin toaletowych i prysznicowych.

W budynkach położonych poza terenem strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców powstał dotychczas m.in. tymczasowy strzeżony ośrodek dla cudzoziemców w Wędrzynie. Kilukrotnie wizytacje przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur na terenie pomieszczeń w Wędrzynie potwierdziły, że

---

⁵ Wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 15 grudnia 2016 r. Khlaifia i Inni p. Włochom, § 167.

jest to rozwiązanie mogące nosić znamiona niehumanitarnego traktowania umieszczonych tam osób⁶. Jak się wydaje, jako pomieszczenia w budynkach zlokalizowanych poza strzeżonym ośrodkiem dla cudzoziemców funkcjonują także tzw. centra rejestracji cudzoziemców, w których przebywają osoby przed przewiezieniem do strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców, i – jak podawali cudzoziemcy kontaktujący się z Fundacją – zdarza się, że przebywają tam przez wiele dni, w warunkach przeludnienia i bez dostępu do odpowiednich urzędów sanitarnych.

Proponowana zmiana likwiduje limit 12 miesięcy, uwidaczniając zamiar przyjęcia na stałe rozwiązania umożliwiającego lokowanie pomieszczeń mieszkalnych poza terenem strzeżonego ośrodka. Pomieszczenia o obniżonych standardach będą więc mogły funkcjonować bezterminowo. Proponowanego rozwiązania nie można uzasadniać nagłym, masowym napływem migrantów, gdyż przez okres 12 miesięcy możliwe było podjęcie działań, dostosowujących liczbę miejsc w strzeżonych ośrodkach do zwiększonego zapotrzebowania. Obecne statystyki świadczą zresztą o spadku liczby cudzoziemców umieszczonych w detencji (694 osób na dzień 2 czerwca 2022 r. wobec 1755 osób na koniec 2021 roku⁷), o spadającej liczbie prób przekroczeń granicy z Białorusią wbrew przepisom (5400 prób od 1 stycznia 2022 do 6 czerwca 2022⁸ wobec ponad 17 000 w samym październiku 2021 roku⁹), zaś polskie władze oficjalnie informują o zakończeniu budowy muru, który „uniemożliwił powstanie wschodnioeuropejskiego szlaku nielegalnej migracji”¹⁰. Tym bardziej przemawia to za rezygnacją z dotychczasowych, w założeniu jedynie tymczasowych, rozwiązań.

Jednocześnie wprowadza się przesłanki mające ograniczyć powstawanie budynków o ograniczonym standardzie do „szczególnych okoliczności”. Podane przesłanki stanowią jednakże przykład klauzul generalnych, mogących znaleźć uzasadnienie niemal w każdej sytuacji. Co więcej, stanowią jedynie przykładowe wyliczenie, przez co katalog „szczególnych okoliczności” pozostaje otwarty.

Projektowany § 3b ust. 1 pkt 1 posługuje się niedookreślonym wyrażeniem „duża liczba cudzoziemców”. Pkt 3 z kolei przywołuje m.in. konieczność „zapobieżenia wystąpieniu zagrożeń powstałych z powodu różnic kulturowych i religijnych albo zapobieżenia skutkom takich zdarzeń”, co w połączeniu z oczywistym faktem, że w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców przebywają przedstawiciele różnych kultur i religii, może być z łatwością nadużywane.

Wprowadzenie do § 3b nowych przesłanek nie stanowi więc realnego ograniczenia dla powstawania i utrzymywania budynków mieszkalnych o obniżonym standardzie poza terenem strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców, co więcej usuwa ograniczenia czasowe związane z takim rozwiązaniem. W świetle

---

⁶ Sytuacja cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych w dobie kryzysu na granicy Polski i Białorusi. Raport z wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-06/Raport%20KMPT%20-Sytuacja%20cudzoziemc%C3%B3w%20w%20o%C5%9Brodkach%20strze%C5%BConych%20w%20dobie%20kryzysu%20na%20granicy%20Polski%20i%20Bia%C5%82orusi.pdf>, s. 73.

⁷ Sytuacja cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych w dobie kryzysu na granicy Polski i Białorusi. Raport z wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-06/Raport%20KMPT%20-Sytuacja%20cudzoziemc%C3%B3w%20w%20o%C5%9Brodkach%20strze%C5%BConych%20w%20dobie%20kryzysu%20na%20granicy%20Polski%20i%20Bia%C5%82orusi.pdf>, s. 6.

⁸ <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/10226,Miniony-weekend-na-granicy-polsko-bialoruskiej.html>.

⁹ <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/9689,Nielegalne-przekroczenia-granicy-z-Bialorusia-w-2021-r.html>

¹⁰ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1271578%2Cpremier-na-granicy-w-kuznicy-zapora-na-granicy-z-bialorusia-jest-dowodem>

powyższego, projektowaną zmianę należy ocenić negatywnie, jako normalizującą rozwiązania, które powinny pozostać co najwyżej tymczasowe i stosowane wyjątkowo.

Odnosnie § 1 pkt 3 Projektu, zgodnie z którym § 11 ust. 1a załącznika do Rozporządzenia otrzymuje brzmienie:

„1a. Organ Straży Granicznej, któremu podlega strzeżony ośrodek lub areszt może umieścić cudzoziemca w pokoju dla cudzoziemców lub w celi mieszkalnej, których powierzchnia jest mniejsza niż określona w ust. 1 pkt 1, jednak nie mniejsza niż 2 m² na jednego cudzoziemca do czasu usunięcia przeszkody uniemożliwiającej umieszczenie go w pokoju dla cudzoziemców lub w celi mieszkalnej, których powierzchnia nie może być mniejsza niż 4 m², w przypadku gdy:

- 1) zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia jednocześnie dużej liczby cudzoziemców w strzeżonym ośrodku lub areszcie, w przypadku braku wolnych miejsc w pokojach dla cudzoziemców lub celach mieszkalnych wynikająca z masowego napływu cudzoziemców przekraczających granicę wbrew przepisom prawa;**
- 2) przemawiają za tym szczególne względy sanitarno-epidemiologiczne, wymagające podjęcia działań w celu zapewnienia ochrony zdrowia;**
- 3) zachodzi nagle konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w strzeżonym ośrodku lub areszcie, w tym zapobieżenia wystąpieniu zagrożeń powstałych z powodu różnic kulturowych i religijnych albo zapobieżenia skutkom takich zdarzeń.”**

Proponowana zmiana stanowi próbę dalszego legitymizowania nieludzkiego traktowania, jakiemu już teraz poddawani są cudzoziemcy w warunkach detencji administracyjnej. Już od 13 sierpnia 2021 r. załącznik do Rozporządzenia przewiduje, że cudzoziemcy mogą być umieszczani w pokoju lub celi mieszkalnej, których powierzchnia jest mniejsza niż 4 m² na jednego cudzoziemca (nie mniejsza niż 2 m²). Z informacji publicznej uzyskanej z Komendy Głównej Straży Granicznej wynika¹¹, że w 2021 roku w pięciu strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców wystąpiła sytuacja, w której pokoje dla cudzoziemców nie spełniały wymogu 4 m² na jednego cudzoziemca.

Utrzymywanie przewidzianego przepisami minimum na 2 m²/os. należy uznać za naruszenie standardów wytyczonych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w zakresie minimalnej przestrzeni wymaganej dla osób pozbawionych wolności¹². Również przedstawiciele KMPT określili obniżenie minimalnej przewidzianej prawem powierzchni do 2 m² jako „rozwiązanie w sposób rażąco naruszające prawo do

---

¹¹ Informacja publiczna na wniosek Stowarzyszenia Interwencji Prawnej, pismo Komendy Głównej Straży Granicznej z 18 lutego 2022 r., KG-OI-VIII.0180.5.2022.JL .

¹² Zob. np. wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 15 grudnia 2016 r. Khlafia i Inni p. Włochom, § 163-166 oraz niedawny wyrok ETPC z dnia 10 października 2019 r. Zaręba v. Polsce, 59955/19, w którym ETPC stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji: „Zachodzi silne domniemanie naruszenia art. 3 Konwencji, gdy przestrzeń osobista dostępna osadzonemu spada poniżej 3 m² w celi wieloosobowej, które to domniemanie może zostać obalone tylko w przypadku łącznego spełnienia następujących warunków: gdy krótkim, okazjonalnym i niewielkim redukcjom przestrzeni osobistej towarzyszy wystarczająca swoboda poruszania się poza celą oraz odpowiednie zajęcia poza celą, a osadzenie ma miejsce, w ujęciu ogólnym, w odpowiedniej jednostce penitencjarnej. Trzeba wskazać, iż sądy krajowe ustaliły, a skarżący ani rząd nie zaprzeczyli, że osadzenie skarżącego w areszcie śledczym w Łodzi miało miejsce w czasie poważnego zatłoczenia tej placówki i trwało pięćdziesiąt trzy dni. W szczególności osobista przestrzeń przypadająca na więźnia była ograniczona do 2.8075 m², a 21 października 2009 r. do 2.41 m². Trybunał stwierdza, iż w tych okolicznościach redukcja wymaganej przestrzeni osobistej nie może zostać uznana za "krótką, okazjonalną i niewielką" w rozumieniu orzecznictwa Trybunału.”

poszanowania godności osób umieszczonych w strzeżonych ośrodkach, a kwaterowanie cudzoziemców w oparciu o znowelizowany przepis rozporządzenia uznane zostać może za przejaw nieludzkiego lub okrutnego traktowania”¹³.

Zgodnie z projektowanymi zmianami, umieszczanie cudzoziemców w pokojach i celach mieszkalnych o nadmiernym zagęszczeniu miałyby następować „do czasu usunięcia przeszkody”, a więc w praktyce byłoby w pełni zależne od Straży Granicznej i obiektywnie nieweryfikowalne.

Zgodnie z planowanym § 11 ust. 1a ust. 1 załącznika do Rozporządzenia, uzasadnieniem dla zmniejszenia powierzchni miałyby być „konieczność natychmiastowego umieszczenia jednocześnie dużej liczby cudzoziemców w strzeżonym ośrodku lub areszcie, w przypadku braku wolnych miejsc w pokojach dla cudzoziemców lub celach mieszkalnych wynikająca z masowego napływu cudzoziemców przekraczających granicę wbrew przepisom prawa”. Tymczasem, jak podkreśla Europejski Trybunał Praw Człowieka, odnosząc się do warunków detencji migrantów z perspektywy zakazu tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania (art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka), zakaz ten ma charakter absolutny. Przetrzywanie ludzi w warunkach nieliczących z godnością ludzką nie może być przez władze uzasadnione czynnikami związanymi ze zwiększonym napływem migrantów¹⁴. Zwiększony napływ migrantów na terytorium Polski utrzymuje się zresztą od około roku, a więc nie wymaga tak drastycznych rozwiązań, jak możliwość nieograniczonego w czasie zmniejszenia powierzchni przypadającej na osobę.

Projektowany § 11 ust. 1a ust. 2 załącznika do Rozporządzenia również nie stanowi uzasadnienia dla przeludnienia w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców; jest wręcz sprzeczne z logiką, aby „szczególne względy sanitarno-epidemiologiczne” miały przemawiać za zwiększeniem zagęszczenia osób, przebywających w ośrodkach. W ośrodkach dostępne są ponadto izolatki dla chorych, zasadne może być ewentualne zwiększenie ich liczby, jeśli przewiduje się taką konieczność.

Analogicznie jak projektowany § 3b ust. 1 pkt 3 Rozporządzenia, również projektowany § 11 ust. 1a ust. 3 załącznika nie stanowi w istocie jakiegokolwiek realnego ograniczenia. Zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku nie służy zresztą większe zaludnienie przestrzeni, lecz przeciwnie – to właśnie powiększenie przestrzeni osobistej mogłoby zmniejszyć potencjał występowania konfliktów. Wystarczające dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku powinny być nadto instrumenty już teraz przewidziane w ustawie o cudzoziemcach, takie jak monitorowanie pomieszczeń czy odpowiedzialność dyscyplinarna cudzoziemców przebywających w ośrodku.

W ocenie Fundacji, żadna z wymienionych w Projekcie przesłanek nie może zatem stanowić uzasadnienia dla umieszczenia cudzoziemca w pokoju niezapewniającym minimum 4 m² na osobę, a tym bardziej – przez nieograniczony okres, jak przewiduje Projekt.

---

¹³ Sytuacja cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych w dobie kryzysu na granicy Polski i Białorusi. Raport z wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-06/Raport%20KMPT%20-Sytuacja%20cudzoziemc%C3%B3w%20w%20o%C5%9Brodkach%20strze%C5%BConych%20w%20dobie%20kryzysu%20na%20granicy%20Polski%20i%20Bia%C5%82orusi.pdf>, s. 65.

¹⁴ Zob. np. wyrok ETPC (Wielka Izba) z dnia 15 grudnia 2016 r. *Khlaifia i Inni p. Włochom*, § 184.

Za pożądane rozwiązanie należałoby uznać skreślenie § 11 ust. 1a załącznika do Rozporządzenia i przywrócenie stanu prawnego, gwarantującego minimum 4 m² w pokoju dla cudzoziemców.

Jeśli zaś zwiększony napływ migrantów uniemożliwia umieszczenie cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców z poszanowaniem ludzkiej godności, wówczas organ Straży Granicznej, któremu podlega strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, powinien każdorazowo rozważyć zastosowanie art. 406 ust. 1 pkt 3 ustawy o cudzoziemcach, który stanowi, że zwalnia się cudzoziemca, gdy zachodzi okoliczność uniemożliwiająca stosowanie środka izolacyjnego.

Podsumowanie

W uzasadnieniu twórcy Projektu kilkakrotnie wiążą proponowane przez siebie zmiany z „rosnącą skalą nielegalnych migrantów”. Abstrahując już od semantycznej niepoprawności tego stwierdzenia (rosnąć może skala „nielegalnej migracji”, a nie „migrantów”), należy podkreślić, że znamię nielegalności – w rozumieniu niezgodności z prawem – może dotyczyć wyłącznie czynu, nigdy osoby. Osoby skazanej za kradzież czy rozbój nie określamy mianem „nielegalnego obywatela”, podczas gdy wobec osób migrujących takie określenie stosowane jest nagminnie, celem legitymizacji ograniczania wobec nich praw człowieka. Nieregularne przekroczenie granicy niesie ze sobą określone prawem migracyjnym oraz karnym skutki, jednak nie czyni migranta lub migrantki „nielegalnymi” – zwłaszcza, jeśli wziąć pod uwagę, że wobec osób przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców toczą się już sformalizowane procedury statusowe, na czas trwania których ich pobyt w Polsce jest całkowicie legalny. W retoryce twórców Projektu migracja i migranci podlegają jednak kryminalizacji, co stwarza przestrzeń dla ograniczania ich praw.

Należy sprzeciwić się strategii przyświecającej Projektowi, polegającej na dalszym obniżaniu standardów, już teraz naruszających podstawowe prawa cudzoziemców.

Zamiast tego, rozwiązaniem dla rosnącej liczby osób w strzeżonych ośrodkach mogłoby być powszechniejsze stosowanie alternatyw do detencji. Przypomnienia wymaga, że nie każda osoba, przekraczająca granicę wbrew przepisom, powinna być umieszczana w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. Obecnie odbywa się to niemal automatycznie. Tymczasem fakt przekroczenia granicy wbrew przepisom powinien być zawsze oceniony przez pryzmat indywidualnych okoliczności towarzyszących osobie cudzoziemca i jego przybyciu na terytorium Polski, zaś zapewnieniu kontroli miejsca pobytu takiej osoby mogą służyć środki wolnościowe, jak zabezpieczenie pieniężne czy regularne zgłaszanie się do placówki Straży Granicznej (art. 398 ustawy o cudzoziemcach).

Zmniejszeniu liczby cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach mogłoby również przysłużyć się ograniczenie detencji rodzin z małoletnimi dziećmi, które niejednokrotnie przebywają w strzeżonych ośrodkach miesiącami, bez uwzględnienia dobra małoletnich.